

Smoki, skarby i rycerze

Materiał zawiera:

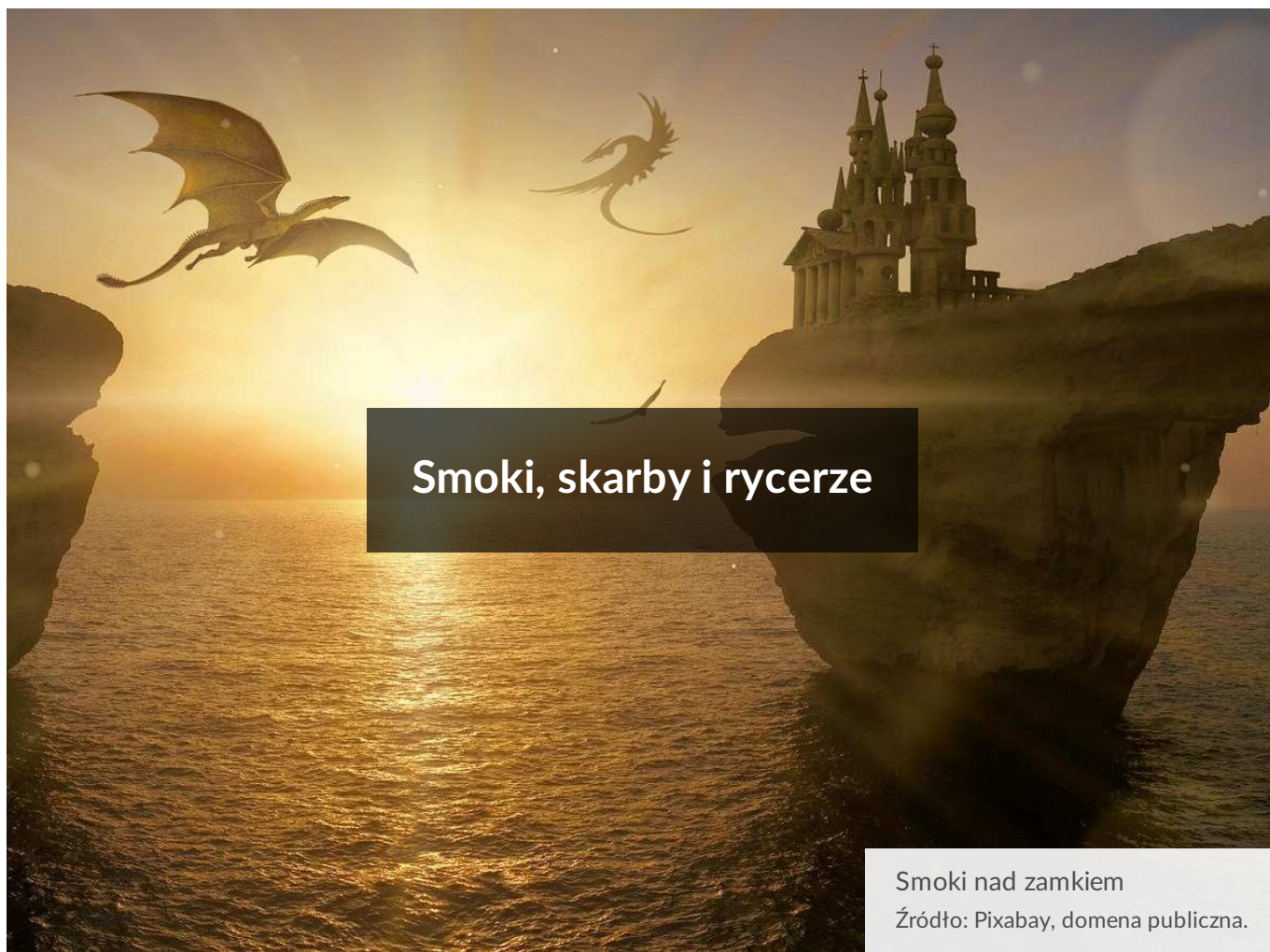
Interaktywną treść merytoryczną, cele, tekst wprowadzenia, ilustrację, słownik, miejsce na notatki ucznia

Multimedium z poleceniami:

- multimedium – model smoka 3D + plik audio z odgłosami smoka,
- multimedium – grę typu milionerzy o smokach,
- multimedium – nagranie głosu smoka,
- 7 poleceń, 8 ćwiczeń w tym 6 interaktywnych.

Bibliografia:

- Źródło: Roman Zmorski, *Baśń o Sobotniej Górze*, Warszawa 1891, s. 13–16.

Smoki, skarby i rycerze

Smoki nad zamkiem

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Twoje cele

- poszerzysz wiedzę na temat smoków w kulturze i literaturze;
- opiszysz charakterystyczne elementy wyglądu smoka;
- na podstawie „Baśni o Sobotniej Górze” opiszysz zachowanie i wygląd smoka.

Smok, najpopularniejszy bohater baśni i legend, symbol chaosu, okrucieństwa, zła i grzechu. Jego żywiołem są ogień i powietrze. Przedstawiany jako groźna bestia, która porywa i niewoli dziewczęta, pożera ludzi i zwierzęta, niekiedy pilnuje skarbów. Wyobrażenie smoka towarzyszy ludzkości od najdawniejszych czasów. To postać, która przejęła wiele właściwości innych zwierząt, nierzadko fantastycznych. Klasyczny smok posiada pancerną skórę, kolczasty grzebień, pazurzaste łapy, zabójczy wzrok, umie latać i ziać ogniem. Umieszczany na tarczach i herbach bywa symbolem potęgi wojennej i władzy królewskiej. W średniowieczu utrzymało się wyobrażenie smoka jako złej istoty, z którą walczy bohater – najczęściej rycerz. W literaturze współczesnej, latające i ziejące ogniem wielogłowe gady zdominowały utwory **fantasy. Są podstępne, złośliwe i bardzo inteligentne. Na szczęście w ostatnich latach udało się trochę oswoić smoki i stały one bardziej przyjaznymi dla ludzi gadami, jak choćby Pompon, który zamieszkał z rodziną Fisiów w książce Joanny Olech „Pompon w rodzinie Fisiów”.**

Polecenie 1

Przypomnij sobie informacje na temat smoków z lekcji: [Jak pokonać bestię](#).

Polecenie 2

Nazwij i wypisz uczucia, jakie wywołuje postać smoka.

Zapoznaj się z budową smoka, a następnie wykonaj polecenia.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1D1geowl>

Smok - model 3D

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Smoki zwykle mówią ludzkim głosem i go rozumieją, ale też potrafią wydawać groźne odgłosy. Wysłuchaj nagrania audio z odgłosem wydawanym przez smoka.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1D1geowl>

Źródło: Learnetic SA, *Głos smoka*, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Opisz część ciała smoka, która wydaje ci się typową dla tego gatunku.

Polecenie 4

Przyjrzyj się częściom ciała smoka. Jakie zwierzęta są podobne do smoków? Uzasadnij odpowiedź.

Ćwiczenie 1

Zaznacz synonimy do wyrazu „smok”.

☐ chimera

☐ fantom

☐ stwór

☐ widmo

☐ potwór

☐ zmora

☐ bestia

Ćwiczenie 2

Połącz bohaterów literackich z ich dokonaniami.

Bard

Pokonał smoka nękającego
mieszkańców Warszawy.

Jan Ślązak

Pokonał smoka nękającego
mieszkańców grodu Kraka.

Szewc Skuba

Pokonał smoka, który zaatakował
miasto Esgaroth.

Aslan

Zdjął z Eustachego smoczą skórę
i przemienił go z powrotem w chłopca.

Święty Jerzy

Pokonał smoka nękającego
mieszkańców Kapadocji, położonej
w Azji Mniejszej.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Baśń o Sobotniej Górze opowiada historię trzech braci, którzy wyruszają w świat, aby zdobyć lekarstwo dla umierającej matki. Najmłodszemu z nich, mimo licznych niebezpieczeństw, udaje się wspiąć na szczyt Sobotniej Góry, gdzie znajduje się źródło z wodą życia, która ma uzdrowicielską moc.

((Roman Zmorski

Baśń o Sobotniej Górze

Szedł jeden dzień, drugi, trzeci dzień; przez trzy rzeki się przeprawił, przez trzy wielkie przeszedł bory; na trzeci dzień, o zachodzie słońca, stanął pod Sobotnią Górą.

[...]

Wdowi syn podumał chwilę, wspomniął na matkę swą martwą, wzięwszy Boga na pomoc, począł się drapać ku górze.

[...]

Wyszedszy, spojrz przed siebie: [aliści](#) i wierzch już blisko!

Lecz gdy raz wtóry spojrzy znów ku górze, radość się rychło w kłopot i smutek zmieniła, kiedy zobaczył skałę, jako ściana prostą, sterczącą wśród drogi swojej. Dopiero gdy wejrzy raz trzeci, widzi, – tuż u spodu skały czerni się ogromna jama, a u [wniǳcia](#) jej ǳpi, chrapiąc, straszny siedmiogłowy smok... Wdowi syn zcicha podkradać się począł, chcąc we ǳnie groźnego potwora zabić. Ale smok, skoro ludzkie kroki posłyszał, zerwał się ze snu na nogi, zaryczał wszystkimi siedmioma paszczami, aż się wstrząsła góra cała, i kłapiąc strasznie zębami, ziejąc [siarczyste](#) płomienie, szedł przeciw niemu. On też, nie czekając, poskoczył naprzeciw bestyi: siedm razy kosą ǳwisnął, – a ciało, to padnie łeb smoczy i, krwią pluszcząc, w dół się toczy... Kiedy ostatni łeb odpadł, wdowi syn wszedł w jamę smoczą.

Smocza jama była straszna, ciemna aż czarno, [siarczystego](#) dymu pełna, a ciągnęła się tak długo, jakby końca nie miała. Biednemu wędrowcowi język w ustach kołem stanął, przysłchły do podniebienia od pragnienia i duszącego paru. Wtem, kiedy się na poły żywy ledwie wlecze, z boku, z rozpadliny skały ujrzy jasność wpadającą i zaleci go woń cudna. Spojrzał ciekawie i oto widzi ogromną jaskinię, jak gdyby kościół największy, a w niej ogród precudowny, majową trawą pokryty, pełny róż i lilij wonnych. Na murawie drzewa różne, z rumianemi owocami, chylą się ku srebrnej [strudze](#)... Zgłodniałemu, spragnionemu ślina do ust płynęła; więc co żywo odwróciwszy oczy szedł dalej, co sił starczyło.

[Aleć](#) dalej znów z ściany skały jasność go uderzy, i przez wązką rozpadlinę widać niezmierną pieczarę. Złota lampa, na złotym łańcuchu, paliła się u sklepienia, a wokoło ścian stoją [ćwierci](#), [korce](#), [kadzie](#) całe, napełnione po wierzch srebrem, złotem, klejnotami najdroższymi. Ale wdowi syn nie był chciwy: ani się więc kusząc skarbami temi, przeszedł pomimo nich dalej.

I znów, ledwie wyszła chwila, posłyszysz cudną muzykę i ǳpiew, jakby stu słowików, a przez rozwarte naǳcież w boku opoki podwoje,

świeci się sala złocista. Wśród niej, po miękkich kobiercach, dziesięć dziewic urodziwych, w przezroczystych jak mgła sukniach, płasza po cudnej muzyce, przyśpiewując sobie. Gdy młodzieńca obaczyły, wstrzymały się w tańcu, i jedna, co najcudniejsza, podbiegłszy ku podwojom, poczęła się doń wdzięczyć tak mile i ręką wabić, i głosem do siebie, żeby świętego skusić mogła. Ale młodzieniec pozostawił we wsi swej dziewczynę, liliję białą, ukochaną serca: więc gdy sobie na nią wspomniał, zasłonił ręką oczy i poomacku szedł dalej, aż przyszedł do ogromnych drzwi stalowych, zamykających jaskinię. Zaledwie ich dotknął ręką, drzwi rozwarły się z łoskotem i on wyszedł na dzień biały, na sam szczyt Sobotniej Góry.

Źródło: Roman Zmorski, *Baśń o Sobotniej Górze*, Warszawa 1891, s. 13–16.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij zdania opisujące wygląd i zachowanie smoka z „Baśni o Sobotniej Górze”.

Straszny, siedmiogłowy / dwugłowy smok spał w czarnej jamie / u wejścia do czarnej jamy . Bardzo głośno chrapał / sapał .

Wdowi syn podkraść się, chcąc we śnie zabić groźnego potwora, ale ten, skoro ludzkie kroki

posłyszał, zerwał się / otworzył oczy . Zaryczał siedmioma paszczami /

Machał skrzydłami , aż się góra cała zaczęła trząść. Kłapał / Zgrzytał

zębami. Ział / Sapał siarczystymi płomieniami. Wędrowiec ściał kosą /

mieczem wszystkie głowy smoka. Wszedł do smoczej jamy, była ciemna i straszna

/ ponura i żalosna . Pełno w niej było wonnego / duszącego odoru.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 4

Połącz rzeczowniki z przymiotnikami określającymi cechy wyglądu smoka.

trujący	oddech
zabójczy	wygląd
kolczasty	słuch
pancerna	łapy
straszliwy	wzrok
pazurzaste	skóra
przenikliwy	ogon
doskonały	wzrok

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 5

Na podstawie fragmentu „Baśni o Sobotniej Górze” oceń prawdziwość podanych zdań. Zaznacz kolumny podpisane Prawda, jeśli zdanie jest prawdziwe, Fałsz, jeśli jest fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Smok śpiący przed jamą miał kiepski słuch, wdowi syn podszedł do niego bardzo blisko.	☐	☐
Pieczara smoka była mroczna, pełna wyziewów smoka i wyglądała, jakby nie miała końca.	☐	☐
Smok ryczał wszystkimi paszczami, kłapał zębami i ział siarczystymi płomieniami.	☐	☐
Smok był strażnikiem podziemnego przejścia na szczyt Sobotniej Góry.	☐	☐

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 6

Opisz, jak wyglądał smok, napotkany przez wdowego syna.

Ćwiczenie 7

Jak zachowują się smoki? Połącz czasowniki z rzeczownikami i przysłówkami tak, aby powstały zwroty opisujące ich zachowanie.

kłapie

mieszkańców

porywa

na skrzydłach

słyszy

skarbów

połyka

śmiełków

pilnuje

przenikliwie

więzi

doskonale

terroryzuje

ludzi i zwierzęta w całości

lata

zwierzęta i ludzi

patrzy

zębami

walczy

z rycerzami

pożera

księżniczki

zieje

ogniem

Ćwiczenie 8

Zaznacz motywy występujące w „Baśni o Sobotniej Górze”.

☐ motyw magicznych przedmiotów

☐ motyw wędrówki

☐ motyw spełniających się życzeń

☐ motyw siedmiomilowych butów

☐ motyw dobrej wróżki

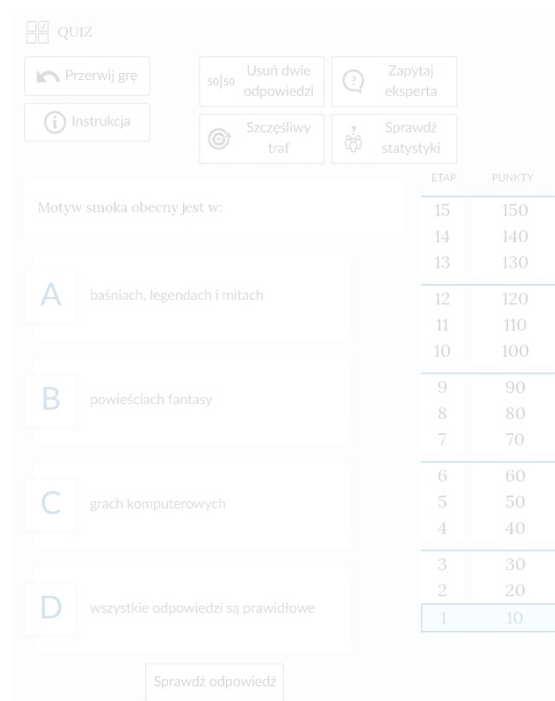
☐ motyw smoka

☐ motyw walki ze smakiem

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Gra edukacyjna

Informacja dla osób korzystających z czytnika ekranu NVDA - po aplikacji można poruszać się przy użyciu klawiszy Tab i Shift + Tab, aby przejść przez poszczególne przyciski oraz strzałkami aby przejść przez poszczególne odpowiedzi każdego z pytań quizu.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1D1geowl>

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 5

Wymień cechy charakteru, jakimi oznaczali się bohaterowie literaccy, którym udało się pokonać smoka.

Polecenie 6

Wyjaśnij, dlaczego w kulturze europejskiej smok budzi negatywne skojarzenia.

Polecenie 7

Podaj trzy przykłady innych utworów literackich, w których pojawia się motyw smoka.

Słownik

aliści

a jednak; mimo to

aleć

oto

bór

gęsty las

ćwierci

naczynie służące dawniej do mierzenia objętości ciał sypkich

fantasy

[czytaj: fantazy] gatunek powieści zawierający elementy baśni, magii i fantastyki naukowej

głownia

płonący lub tłący się kawał drewna

goreć

płonąć, palić się

grzęzły

zapadły się

kadź

rodzaj dużego naczynia używanego w gospodarstwie domowym

korce

dawne naczynie na zboże

łoskot

odgłos uderzenia, upadku

łuna

poświata silnego światła, ognia

opoka

skała

podwoje

brama wejściowa

rozpadlina

szczelina w skale

rychło

mający wkrótce nastąpić

siarczysty

(daw.) o zapachu siarki, siarkowy; dziś przymiotnik siarczysty określa coś intensywnego, co ma duże natężenie np. siarczysty mróz, siarczysty całus

struga

strumień

szczwanie

przebiegle, chytrze

wabić

kusić, nęcić

złaj

gromada psów używanych do polowania

wnijście

wejście

Notatki ucznia

Bibliografia

Kopaliński W., (2006), *Smok* [w:] *Słownik symboli*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Rytm.

Zmorski R., (1891), *Baśń o Sobotniej Górze*, Warszawa: Biblioteka Narodowa Republiki Czeskiej.